

The Financial Literacy Measurement Model of Faraja's Accounting Finance Employees

Mansour Roze'e¹ | Mostafa Habibi²

Abstract

Having the necessary and sufficient financial literacy among the accounting employees of Faraja is considered as an important and necessary parameter. The purpose of this research is to provide a model for measuring the financial literacy of Faraja accounting employees. This research is practical in terms of purpose, in terms of the method of data collection, it is qualitative, the method of analysis is also the foundation data analysis method and sampling method, purposeful and theoretical until reaching theoretical saturation and from library studies (upstream documents) and semi-structured interviews with academic experts and accounting specialists, data were collected. In the quantitative stage, structural equation modeling method by partial least squares method with PLS software was used to validate the model. First, the presented model was examined through confirmatory factor analysis, and then the structural model was examined through path estimation between variables and model fit indices. The fit indices of the model indicate the good fit of the data with the conceptual model and confirmed the qualitative data. employment and work environment; education and scientific knowledge; Technical and specialized skills and rules and regulations as causal conditions. Education; performance evaluation; motivational systems; Paying attention to expertise and interest and transferring knowledge and experience as strategies. reducing financial violations and maintaining the reputation of the organization; Accountability efficiency and effectiveness and effective and optimal use of resources as outcomes. new technologies; individual characteristics; access to knowledge resources; The economic conditions of the country and the organization and intra-organizational interactions were identified as background conditions and the environment and regulations governing it as intervening conditions.

Keywords: Financial Literacy, Measurement, Model, Accountability, Faraja.

Research Paper

Received:
02 May 2024
Revised:
31 August 2024
Accepted:
01 September
2024
Published:
01 January 2025

ISSN: 2717-1809
E-ISSN: 2717-199x

DOR: 20.1001.1.27171809.1403.5.4.5.8

1. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Law Enforcement Finance and Budget, Faculty of Organizational Resource Sciences and Techniques, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran. man.phd.acc@gmail.com
2. PhD in Financial Management, Faculty of Accounting, Islamic Azad University of Yazd, Yazd, Iran.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the

Creative Commons Attribution Non-Commercial (CC-BY-NC) license.

الگوی سنجش سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا

منصور روضه‌ای^۱ | مصطفی حبیبی^۲

سال پنجم
زمستان ۱۴۰۳
صص: ۱۸۶-۱۵۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۳/۰۲/۱۳
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۳/۰۶/۱۰
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۶/۱۱
تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۱۰/۱۲

شاپا چاپی: ۲۷۱۷-۱۸۰۹
الکترونیکی: x: ۲۷۱۷-۱۹۹

چکیده

داشتن سواد مالی لازم و کافی در میان کارمندان ذی‌حسابی فراجا به‌عنوان یک پارامتر مهم و ضروری مطرح است. هدف این پژوهش ارائه الگوی سنجش سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا است. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی، از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها، کیفی، روش تحلیل نیز روش تحلیل داده بنیاد و روش نمونه‌گیری، هدفمند و نظری تا رسیدن به اشباع نظری است و از مطالعات کتابخانه‌ای (اسناد بالادستی) و مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان دانشگاهی و متخصصان ذی‌حسابی، داده‌ها جمع‌آوری شدند. در مرحله کمی برای اعتباریابی مدل از روش مدلیابی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی با نرم افزار PLS استفاده قرار گردید که ابتدا مدل ارائه شده از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد و سپس مدل ساختاری از طریق برآورد مسیر بین متغیرها و شاخص‌های برازش مدل بررسی گردید. شاخص‌های برازندگی مدل حاکی از برازش مطلوب داده‌ها با مدل مفهومی است و مؤید داده‌های کیفی بوده است. اشتغال و فضای کار؛ تحصیلات و دانش علمی؛ مهارت‌های فنی و تخصصی و قوانین و مقررات به‌عنوان شرایط علی. آموزش؛ ارزیابی عملکرد؛ سیستم‌های انگیزشی؛ توجه به تخصص و علاقه و انتقال دانش و تجربه به‌عنوان راهبردها. کاهش تخلفات مالی و حفظ اعتبار سازمان؛ کارایی و اثربخشی ذی‌حسابی و استفاده مؤثر و بهینه از منابع به‌عنوان پیامدها. استفاده از فناوری‌های نوین؛ ویژگیهای فردی؛ دسترسی و بهره‌برداری از منابع دانش؛ آشنایی با شرایط اقتصادی کشور و سازمان فراجا و داشتن تعاملات درون‌سازمانی به‌عنوان شرایط زمینه‌ای و محیط و مقررات حاکم بر آن به‌عنوان شرایط مداخله‌گر شناسایی شدند.

کلیدواژه‌ها: سواد مالی، سنجش، الگو، ذی‌حسابی، فراجا

DOR: 20.1001.1.27171809.1403.5.4.5.8

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه مالی و بودجه انتظامی، دانشکده علوم و فنون منابع سازمانی، دانشگاه جامع علوم انتظامی

man.phd.acc@gmail.com

امین، تهران، ایران.

۲. دکتری مدیریت مالی، دانشکده حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی یزد، یزد، ایران.

این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط مجوز (CC BY-NC) Creative Commons Attribution Non-Commercial

Commercial

توزیع شده است.

مقدمه و بیان مسئله

امروزه تخلفات مالی به معضلی فرهنگی و اجتماعی تبدیل شده و دارای آثار منفی بر توسعه جوامع است (اکبری و همکاران^۱، ۲۰۲۴)؛ از این رو یکی از شاهرگ‌های حیاتی سازمان‌ها، نیازی است که به بودجه و کنترل‌های آن نشان می‌دهند (عابدینی چایجان و سلگی^۲، ۲۰۲۳). مسأله‌ی ارزیابی عملکرد از دیرباز به عنوان یکی از عوامل مهم موفقیت در سازمان‌های مختلف مطرح بوده است. عملکرد مدیران مالی باید با توجه به معیارها و سنججهایی در زمینه‌های گوناگون مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد (مرتضی‌نیا و وجودی نوبخت^۳، ۲۰۲۳). ذی‌حسابی فراجا همانند سایر بنگاه‌های اقتصادی دیگر، نیازمند مدیریت قوی و همه‌جانبه است، نکته حیاتی این است که منابع مالی در اختیار سازمان‌های اقتصادی باید به صورت هوشمندانه مدیریت شود تا بتواند کلیه انتظارات و برنامه‌های مصوب را برآورده کند. بوکدادی و همکاران^۴ (۲۰۲۰) به این نتیجه رسیدند که شرایط مالی در یک سازمان، مدیران را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین، نیاز دسترسی به دانش پایه و توانایی تجزیه و تحلیل داده‌های مالی منجر به تصمیم‌گیری‌های سالم مدیران خواهد شد. در مدیریت بنگاه‌های اقتصادی، مدیریت مالی از جایگاه بسیار مهمی برخوردار است، بنابراین لازم است مدیران مهارت‌های مدیریت مالی خوبی داشته باشند (فاتوکی^۵، ۲۰۲۱).

پژوهشگران اقتصادی به‌طور فزاینده‌ای توجه خود را بر روی مسائل سواد مالی متمرکز کرده‌اند. اهمیت سواد مالی برای افراد، خانواده‌ها و ملت‌ها به آسانی آشکار است. رفاه اقتصادی در تمام سطوح، تابعی از انتخاب مالی تصمیم‌گیرندگان است. به هر میزانی که تصمیم‌گیری مالی بهبود یابد می‌تواند باعث رونق اقتصادی بیشتر به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه شود (لوپاس و همکاران^۶، ۲۰۱۹). مفاهیم مرتبط با سواد مالی، تحت عنوان مالیه شخصی نیز مطرح می‌گردد. مالیه شخصی عبارت است از مطالعه منابع بااهمیت در دستیابی شخص و خانوار به موفقیت مالی. مهم‌ترین موضوعات در مالیه شخصی شامل مدیریت مالیات، بودجه‌ریزی، مدیریت نقدینگی،

1. Akbari et al.
2. Solgi & Abedini Chijan
3. Mortazaniya & Vojudi Nobakht
4. Buchdadi et al.
5. Fatoki
6. Lopus et al.

استفاده از کارت‌های اعتباری، مخارج با اهمیت، مدیریت ریسک، سرمایه‌گذاری‌ها، طرح‌های بازنشستگی و طرح خرید مسکن و املاک است (یی و کولتانگا، ۲۰۱۹).

موضوع سواد مالی و سنجش آن در میان کارکنان امور مالی و ذی‌حسابی فراجا از آن جهت با اهمیت شمرده می‌شود که جذب و شناسایی و به‌کارگیری آنان در این یگان بدون توجه به مهارت‌های علمی و دانش و تجربه مرتبط، منجر به اتخاذ تصمیمات نامناسب مالی و نظارتی در این واحد گردیده و کارایی و اثربخشی فرایندهای ذی‌حسابی و حتی پروژه‌های امنیتی در دست اجرای فراجا در سطح کلان کشور را با چالش روبرو خواهد کرد. علیرغم اهمیت سواد مالی این موضوع تاکنون در فراجا کمتر مورد توجه بوده و حتی ابزار مناسبی جهت سنجش آن در فراجا وجود ندارد. استقرار الگوی سنجش سواد مالی در ذی‌حسابی فراجا سبب ایجاد مزیت رقابتی در سازمان؛ کاهش ریسک‌های فرایند اجرای امور مالی؛ افزایش کارایی و اثربخشی مأموریت‌های سازمانی؛ حرکت سریع در جهت شاخص‌های بیانیه‌های گام دوم انقلاب و اهداف مندرج در سند چشم‌انداز فراجا؛ تحول اساسی در نگرش گردد و همچنین عناصر و مبانی حاصل از این تحقیق، می‌تواند بر غنای علمی سایر پژوهش‌های این حوزه بیافزاید و ضمن توسعه دانش حوزه سنجش سواد مالی، به‌عنوان یک مرجع قابل اتکا و سودمند در ادبیات نظری این‌گونه پژوهش‌ها و مطالعات به شمار آید.

عمده مطالعات صورت گرفته نیز در بخش خصوصی و امور مربوط به آموزش و پرورش بوده است (برزویان و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به نقش نظارتی و اجرایی واحد ذی‌حسابی در اتخاذ تصمیمات مهم مالی و بودجه‌ای در سازمان فراجا، عدم وجود الگویی مناسب جهت سنجش سواد مالی کارکنان سبب بروز مشکلات فراوانی در زمینه اجرای دقیق مأموریت، وظایف و تکالیف قانونی واحد ذی‌حسابی از جمله دستورات خلاف قوانین و مقررات مالی و محاسباتی توسط مدیران و فرماندهان؛ بی‌انضباطی مالی؛ عدم وحدت رویه و فرایند مالی یکپارچه در اجرای وظایف امور مالی یگان‌ها؛ ضعف در اجرای اصل تفکیک وظایف؛ ضعف در ایجاد و اجرای کنترل‌های داخلی مالی؛ اجرای سلیقه‌ای حسابرسی و نظارت مالی؛ ضعف در ارائه مشاوره مالی به رده‌های سازمانی؛ ضعف در شناسایی و تجزیه و تحلیل آسیب‌ها و تهدیدات در حوزه مالی و غیره

گردیده و این امر موجب کاهش کارایی و اثربخشی در فرآیندهای واحد ذی‌حسابی گردیده است. با توجه به اهمیت ارائه الگوی سنجش سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا پژوهش حاضر با این مسئله روبرو است که چگونه می‌توان سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی را اندازه‌گیری کرد؟ چه الگویی برای سنجش میزان سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا تدوین گردد؟ الگوی فوق از چه ابعاد، مؤلفه و شاخص‌هایی تشکیل شده است؟ میزان اعتبار و اعتماد الگوی فوق به چه میزان خواهد بود؟ برای پاسخگویی به این سؤالات از نظرات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران، مدیران و خبرگان امور مالی و بودجه فراجا استفاده گردید. آگاهی از یافته‌های این پژوهش می‌تواند زمینه لازم برای پژوهش‌های گسترده‌تر در مسائل مربوط به سنجش سواد مالی در سایر سازمان‌ها را فراهم سازد. در تبیین ضرورت پژوهش حاضر می‌توان چنین بیان نمود، موضوع سواد مالی و لزوم بررسی و سنجش آن در ذی‌حسابی فراجا بدین لحاظ با اهمیت است که عدم کفایت سواد مالی، کلیه‌ی فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های ذی‌حسابی و در درجه‌ی مهم‌تر کل سازمان فراجا را به سبب اتخاذ تصمیمات نامناسب مالی تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و این امر اثرات نامناسبی بر ذینفعان و جامعه داشته و در نهایت منجر به کاهش کارایی و اثربخشی عملکرد سازمان فراجا و به خطر افتادن امنیت کشور می‌گردد. از طرفی مزایا و پیامدهای تدوین و اجرای الگوی سنجش سواد مالی کارکنان شامل: تحقق برنامه‌های مصوب و ابلاغیه‌ها و سیاست‌های سازمانی؛ نظارت مالی درست؛ حفظ و حراست از بیت‌المال؛ حصول اطمینان از صحت و دقت و قانونی بودن فعالیت‌های مالی مربوط به اجرای بودجه؛ انطباق هزینه‌ها و سایر پرداخت‌ها با قوانین و مقررات موضوعه؛ انضباط مالی؛ گزارشگری صحیح و به‌موقع با مراجع و عدم تجاوز هزینه‌ها از اعتبارات مصوب است. مهم‌ترین شاخص‌های توجیه‌کننده ضرورت سنجش سواد مالی کارکنان سازمان مذکور که به‌صورت کاملاً مستقیم بر عملکرد و خروجی آن تأثیر دارد شامل آشنایی کارکنان با مأموریت‌ها و رسالت‌های ذی‌حسابی، آشنایی با ذینفعان ذی‌حسابی، آشنایی با تهدیدات، فرصت‌ها، نقاط ضعف و قوت ذی‌حسابی، آشنایی با راهبردها و سیاست‌های ذی‌حسابی، آشنایی با فرایندهای ذی‌حسابی و آشنایی با مراحل خرج در دستگاه‌های دولتی مطابق با ماده ۵۲ قانون محاسبات عمومی کشور و غیره است.

بخش بعد به مبانی نظری مرتبط با موضوع تحقیق اختصاص دارد. بخش سوم به پیشینه مطالعات داخلی و خارجی و بخش چهارم به معرفی روش شناسی تحقیق از جمله روش و مدل مورد استفاده می‌پردازد. در بخش پنجم تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل ارائه شده است. نتیجه‌گیری و پیشنهادها نیز موضوع بخش ششم است.

مبانی نظری پژوهش

سنجش سواد مالی

سواد مالی دارای ابعاد و جنبه‌های گوناگونی است، بنابراین ارائه تعریفی واحد و ساده امکان‌پذیر نیست. سواد مالی یک تعریف واحد و جهانی ندارد و این مفهوم از طریق مدیریت پول، کاربرد دانش و صلاحیت‌ها در حوزه مالی، جامع و روزافزون‌تر شده است. با این حال علی‌رغم اینکه سواد مالی موضوعی بااهمیت و شناخته شده است، در مورد تعریف و عملیاتی شدن سواد مالی در سطح جهانی اتفاق نظر وجود ندارد و جنبه‌های بسیاری از سواد مالی وجود دارد (آداماکو و همکاران^۱، ۲۰۱۵). درک مفاهیم کلیدی مالی از طریق توانایی و اطمینان برای مدیریت مؤثر امور مالی خود برای دستیابی به یک رفتار کارآمد (لیچنر و گادمانسان^۲، ۲۰۱۸). سنجش سواد مالی افراد یک جامعه اعم از دانشجویان و یا کارمندان یک سازمان یا افرادی که در اقتصاد کشور نقشی هرچند کوچک بازی می‌کنند برای تعیین اهداف و ادامه برنامه‌ریزی اقتصادی امری لازم و مهم است. چن و ولپ (۱۹۹۶)، اولین کسانی هستند که از طریق یک مجموعه سؤال چندگزینه‌ای، یک نظرسنجی سواد مالی در ایالات متحده انجام دادند. سؤالات آن‌ها موضوعات مختلف سرمایه‌گذاری شخصی مانند دانش ریسک، تنوع، صلاحیت مشاور مالی، برنامه‌ریزی مالیاتی، ریاضیات تجاری، ارزیابی سهام، اندازه‌گیری عملکرد اوراق قرضه، سرمایه‌گذاری جهانی، اندازه‌گیری عملکرد صندوق شهرداری و تأثیر تغییر نرخ بهره را شامل می‌شود. لوساردی (۲۰۱۵)، چهار اصل برای طراحی سنج‌های اندازه‌گیری سواد مالی بیان کرده‌اند. این چهار اصل عبارت‌اند از: سادگی، مربوط بودن، موجز بودن و ظرفیت تمیزگذاری. منظور از این اصول آن است که سنج‌ها یا پرسش‌ها باید مفاهیم پایه یا الفبای مالی را بسنجند و با تصمیم‌گیری‌های مالی روزمره‌ی

1. Adomako et al.
2. Lechner & Gudmundsson

مردم مرتبط باشند. تعداد پرسش‌ها کمترین میزان ممکن باشد و به گونه‌ای طراحی شوند که میان سطوح مختلف دانش مالی تمیز بگذارند تا امکان مقایسه امتیازهای مختلف با یکدیگر فراهم شود. آزمون دیگر، شاید شناخته شده تر در سطح بین‌المللی برای ارزیابی سواد علمی دانش‌آموزان، آزمون پیزا برای افراد ۱۵ ساله است. این آزمون سواد علمی دانش‌آموزان را از طریق یک آزمون چندبخشی در مدارس ارزیابی می‌کند و کشورها را با یکدیگر مقایسه می‌کند. نکته‌ی قابل توجه در مورد این آزمون این است که از سال ۲۰۱۲ سواد مالی نیز به سرفصل‌های این آزمون مهم اضافه شد، بنابراین آزمون پیزا یک آزمون جهانی جهت سنجش سواد مالی نیز محسوب می‌گردد.

مؤلفه‌های سواد مالی

مؤلفه‌های مختلف سواد مالی که بر اساس تعریف OECD (۲۰۱۴) استخراج گردیده است شامل دانش مالی، رفتار مالی و نگرش مالی می‌شود.

دانش مالی؛ یکی از مؤلفه‌های سواد مالی است و فردی که مؤلفه‌های مهم سواد مالی و مفاهیم مالی را بداند فرد دارای سواد مالی در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین دانش مالی به ابعادی بسیار اساسی در مطالعات سواد مالی تبدیل شده است. (هوپسون و همکاران^۱، ۲۰۱۴). دانش مالی توسط برخی محققان درک فردی از مفاهیم مختلف مالی تعریف شده است (هالیلوویچ و همکاران^۲، ۲۰۱۹). طبق گفته یانگ و همکاران^۳ (۲۰۱۸) چهار حوزه دانش مالی «مفاهیم اساسی پول، پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری، مفاهیم وام و حمایت» است. زمینه‌های دیگر دانش مالی شامل «بهره ساده، سود مرکب، ارزش زمانی پول، تأثیر تورم بر سطح قیمت و تأثیر تورم بر بازده سرمایه‌گذاری» است. زمینه‌های دیگر عبارت‌اند از: «ضمانت دولت برای سپرده‌گذاری در بانک‌های ملی، ارزش فعلی سرمایه‌گذاری‌ها و سؤالات دانش مالی خاص مانند کارت اعتباری، ترکیب سود، ارزش زمانی پول، تأثیر تورم بر سطح قیمت و سرمایه‌گذاری‌ها (لوساردی^۴، ۲۰۱۵). این باعث می‌شود فرد امروز کمتر مصرف کند و بخشی از درآمد امروز خود را سرمایه‌گذاری کند (آگروالا و همکاران^۵، ۲۰۱۵). نگرش مالی بالای یک فرد به این معنی است

1. Hopson et al.
2. Halilovic et al.
3. Yang et al.
4. Lusardi
5. Agarwal et al.

که افراد به برنامه‌ریزی بازنشستگی فکر می‌کنند و می‌توانند ریسک قابل توجه و معقولی را تحمل کنند. نگرش مالی نشان‌دهنده واکنش فرد به عواملی مانند تورم، نرخ ارز، ریسک و برنامه‌ریزی مالی است (یوشینو و همکاران، ۲۰۱۵).

رفتار مالی؛ به این موضوع تأکید دارد که فرد چگونه در طول روز به مسائل مربوط به درآمد و هزینه خود رسیدگی می‌کند. رفتار مالی بر رفاه مالی یک فرد تأثیر می‌گذارد؛ تحقیقات نشان می‌دهد که رفتار با سواد مالی رابطه دارد یک فرد با رفتار مالی بالا معمولاً در فعالیت‌های مربوط به سایر بازارهای مالی شرکت می‌کند. این افراد معمولاً قبوض خود را به صورت به موقع پرداخت می‌کنند و همواره میزان پس‌انداز قابل قبولی دارند. افراد با رفتار مالی بالا معمولاً قبل از خرید محصولات مالی به صورت کامل آن‌ها را بررسی و ارزیابی می‌کنند. (یوشینو و همکاران، ۲۰۱۵).

ذی‌حسابی فراجا

مأموریت ذی‌حسابی فراجا عبارت است از تأمین اعتبار، تطبیق پرداخت‌ها با قوانین و مقررات با اعمال نظارت مالی و تهیه اطلاعات مالی مورد نیاز در راستای انجام تکالیف قانونی و سازمانی محوله. ذی‌حسابی فراجا به دنبال تحقق اهداف زیر است:

۱. حصول اطمینان از اجرای صحیح و به موقع فرایند دریافت و پرداخت از لحاظ انطباق با قوانین و مقررات مالی و محاسباتی (عبارت است از مجموعه اقدامات در راستای افتتاح، انسداد و تغییر نمونه امضای حساب‌های بانکی، وصول و استرداد سپرده‌ها و تضامین، انجام امور بانکی پرداخته‌ای قطعی و غیرقطعی، تطبیق اطلاعات حقوق و مزایای کارکنان با قوانین و مقررات مربوطه، انجام امور مربوط به پس‌انداز و کسور حقوقی کارکنان شاغل و منفکین است)؛
۲. حصول اطمینان از وصول و ایصال صحیح درآمدها و نیز تأمین به موقع اعتبارات تخصیص یافته بابت اجرای برنامه‌های مصوب سازمان (عبارت است از مجموعه اقدامات در راستای نظارت بر وصول و ایصال درآمدهای قانونی، وصول اعتبارات تخصیص یافته از خزانه‌داری کل کشور، کنترل اعتبارات با قانون بودجه و موافقت‌نامه سالیانه، تأمین اعتبار و کارسازی آن در راستای اجرای مأموریت‌های سازمانی است)؛
۳. حصول اطمینان از صحت و سلامت انجام هزینه‌ها و معاملات از لحاظ انطباق با قوانین و مقررات مالی و محاسباتی (عبارت است از مجموعه اقدامات در راستای هدایت و راهبری

یگان‌ها در انعقاد قراردادها، انجام هزینه‌ها و معاملات، کنترل و تطبیق اسناد هزینه با قوانین و مقررات مالی و محاسباتی و پیگیری رفع معایب و نواقص اسناد هزینه جهت تسویه حساب به موقع یگان‌ها و بستن حساب سالیانه و جلوگیری از کسری ابواب جمعی است؛

۴. شفافیت مالی و پاسخگویی به موقع به دستگاه‌های نظارتی با ارائه عملکرد مالی و تفریغ بودجه (عبارت است از مجموعه اقدامات در راستای اعمال حساب رویدادهای مالی، کنترل و بررسی تراز عملکرد و حساب‌های بانکی یگان‌ها از لحاظ رعایت استانداردهای حسابداری بخش عمومی، تهیه و تنظیم تراز عملکرد و صورت‌های مالی فراجا و ارائه تفریغ بودجه سالیانه به وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیوان محاسبات کشور است)؛

۵. برقراری و ارتقای انضباط مالی و پیشگیری از تخلفات و جرائم مالی در راستای صیانت از کارکنان و حفظ حقوق بیت‌المال (عبارت است از حسابرسی از فرایندها و عملکرد مالی واحدها، تهیه و تنظیم گزارشات حسابرسی و تجزیه و تحلیل آن‌ها و ارائه رهنمودهای صیانتی در راستای پیشگیری از آسیب‌ها و تهدیدات شغلی و پیگیری رفع معایب، نواقص و اجرای مصوبات حسابرسی‌های انجام‌شده و ارتقای انضباط و شفافیت مالی است (آیین‌نامه ذی‌حسابی فراجا، ۱۴۰۰).

پیشینه پژوهش

تاجمیر ریاحی و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، در پژوهشی تحت عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی راهکارهای افزایش سواد مالی در بازار سرمایه ایران» پرداخته‌اند. مهم‌ترین نتایج به‌دست آمده در پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد سه متغیر تغییر نگرش مالی، تغییر رفتار مالی و ارتقای دانش مالی به ترتیب دارای میانگین رتبه بیشتری هستند و به‌عنوان مهم‌ترین راهکارهای ارتقا سواد مالی در بازار سرمایه هستند.

شهرستانی و همکاران^۲ (۲۰۲۳)، در پژوهشی تحت عنوان «بررسی تأثیر سواد مالی، استرس مالی و خودکارآمدی مالی بر سلامت مالی» به بررسی تأثیر سواد مالی و سایر ویژگی‌های رفتار مالی مدیران بر سلامت مالی پرداخته‌اند. نتایج کسب‌شده از این پژوهش نشان می‌دهد سواد مالی و

1. Tajmir Riyahi & Hedayat Zadeh

2. Shahrestani et al.

خودکارآمدی مالی بر سلامت مالی دانشجویان تأثیر مستقیم و معناداری داشته است؛ ولی استرس مالی بر سلامت مالی آنان تأثیری ندارد.

برزویان و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، در پژوهشی تحت عنوان «طراحی الگو و ابزار سنجش سواد مالی مدیران مدارس ابتدایی» به ارائه‌ی الگو و ابزاری جهت سنجش سواد مالی مدیران مدارس ابتدایی پرداخته‌اند. نتایج تحلیل داده‌ها حاکی از ۲۳ مقوله کلی است و بر مبنای مقوله‌های فوق ابزار سنجش سواد مالی مدیران مدارس در سه حیطه سواد مالی تخصصی، عمومی و عملکرد و پیامدهای سواد مالی مدیران مدارس تدوین شده است.

کاظم پور و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، در پژوهشی تحت عنوان «ارائه الگوی آموزش سواد مالی در ایران با استفاده از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد» پرداختند و در نهایت الگوی آموزش سواد مالی به همراه عوامل علی، ساختاری، مداخله‌گر و همچنین راهبردهایی جهت آموزش سواد مالی و پیامدهای اجرا و پیاده‌سازی الگوی ارائه شده بررسی گردیده است. با توجه به نتایج پژوهش سرفصل‌های اصلی اجرای برنامه آموزش سواد مالی در ایران شامل مدیریت درآمد و هزینه، پس‌انداز و مدیریت ریسک خواهند بود.

روشندل و همکاران^۳ (۲۰۱۸)، در پژوهشی تحت عنوان «سواد مالی و ضرورت سنجش آن در نظام نوین آموزشی» به معرفی جایگاه سواد مالی در نظام آموزشی دنیا و همچنین نحوه سنجش و بررسی آن در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان از پائین بودن سطح سواد مالی در بین دانش‌آموزان این مقطع بوده است. از بین متغیرهای بررسی شده، نمره ریاضی، سطح اقتصادی و اجتماعی خانواده، سطح تحصیلات والدین به‌طور معنی‌داری بر سطح سواد مالی دانش‌آموز اثرگذار بوده است.

سورش^۴ (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر سواد مالی و سوگیری‌های رفتاری بر روی تصمیمات سرمایه‌گذاری» پرداخت و نتایج نشان داد میزان و سطح سواد مالی سرمایه‌گذاران به‌عنوان یک متغیر اثرگذار بر تصمیمات افراد می‌تواند تا حد زیادی از تصمیمات اشتباه سرمایه‌گذاران جلوگیری نموده و تأثیر بسزایی در تصمیمات افراد فعال در بازار سهام دارد.

1. Borzoian Shirvan et al.

2. Kazempour dizaji et al.

3. Roshandel et al.

4. Suresh

جانا و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان «عوامل تعیین‌کننده سواد مالی و استفاده از خدمات مالی» به بررسی اثر متغیرهای اجتماعی-اقتصادی و دموگرافیک بر روی سواد مالی و میزان استفاده از خدمات مالی پرداخته‌اند. نتایج استفاده از رگرسیون لاجیت نشان داد که متغیرهای اصلی توضیح‌دهنده سواد مالی شامل شغل، درآمد و مدارک تحصیلی افراد است. به‌طور مشابه مهم‌ترین عوامل در استفاده از خدمات مالی شامل سواد مالی، درآمد و محل زندگی افراد می‌شد. میسوانتو و همکاران^۲ (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی اثر سواد مالی و مدیریت زنجیره تأمین بر روی عملکرد شرکت‌های کوچک و متوسط» به بررسی رابطه بین سواد مالی و مدیریت زنجیره تأمین با عملکرد مالی و ثبات شرکت‌های کوچک و متوسط پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بین سواد مالی و مدیریت زنجیره تأمین با ثبات و عملکرد شرکت‌ها رابطه‌ی مثبت و مستقیمی وجود دارد.

لو و همکاران^۳ (۲۰۲۴)، در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر سواد مالی در پیش‌بینی ریسک نکول کشاورزان» به بررسی تأثیر متغیر سواد مالی در قدرت پیش‌بینی‌کنندگی ریسک نکول متقاضیان وام توسط مدل‌های یادگیری ماشینی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که با افزایش سطح سواد مالی جامعه علاوه بر اینکه می‌توان ریسک نکول وام‌ها را کاهش داد به مؤسسات مالی نیز کمک کرد تا با دقت بیشتری اقدام به پرداخت تسهیلات کنند.

کومار و همکاران^۴ (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر متقابل سواد مالی دیجیتال و استقلال در تصمیم‌گیری مالی و سطح رفاه» نشان دادند که با پیدایش کرونا و وقوع بحران‌های مالی غیرمنتظره، تنها مهارت‌هایی از جمله سواد مالی دیجیتال و توانایی و استقلال در تصمیم‌گیری‌های مالی منجر به حفظ ثروت و رفاه افراد و خروج آن‌ها از بحران‌های مالی می‌گردد.

گویال و کومار^۵ (۲۰۲۱)، در پژوهشی تحت عنوان «مرور سیستماتیک سواد مالی از طریق تحلیل کتاب‌سنجی» به تحلیل و کتاب‌شناسی ادبیات مربوط به سواد مالی پرداخته‌اند. نتایج این

1. Jana et al.
2. Miswanto et al.
3. Lu et al.
4. Kumar et al.
5. Goyal & Kumar

مطالعه به سیاست‌گذاران، نهادهای نظارتی و محققان کمک می‌کند تا سواد مالی را بشناسند و حوزه‌های نیازمند جهت تحقیق و مطالعه بیشتر را شناسایی کنند.

توفور و همکاران^۱ (۲۰۲۰)، در یک پژوهش تحت عنوان «ارزیابی اثر سواد مالی بر روی عملکرد مدیران در شرکت‌های کوچک مقیاس» به ارزیابی تأثیر سواد مالی مدیران بر عملکرد سازمان‌های کوچک اقتصادی پرداخته‌اند. نتایج این بررسی نشان داد میزان سواد مالی مدیران در موفقیت و یا شکست سازمان‌های اقتصادی تأثیر فوق‌العاده‌ای دارد. آن‌ها در این مطالعه به بررسی اثر مؤلفه‌های سواد مالی (دانش، آگاهی و نگرش) مدیران بر عملکردهای مالی و یا غیرمالی شرکت‌ها پرداختند. نتایج از تأثیر مثبت مؤلفه‌های ذکر شده بر عملکرد کلی شرکت چه از لحاظ مالی و چه غیرمالی دارد. در پایان آن‌ها نتیجه‌گیری کردند که سواد مالی و برنامه‌های آموزشی مرتبط با آن تأثیر بااهمیتی در حوزه فردی و اجتماعی مدیر و همچنین عملکرد شرکتی آن‌ها داشته است. نویسندگان پیشنهاد داده‌اند برنامه‌هایی برای افزایش سواد مالی مدیران بنگاه‌های کوچک مقیاس طراحی و اجرا گردد.

بوکدادی و همکاران (۲۰۲۰)، در یک پژوهش تحت عنوان «تأثیر سواد مالی بر عملکرد شرکت‌های کوچک و متوسط با لحاظ دسترسی به منابع مالی و نگرش ریسک مالی به‌عنوان متغیرهای میانجی» به این نتیجه رسیدند که دانش مالی مدیران و میزان مهارت آن‌ها در به کار بردن آن دانش باعث اتخاذ تصمیمات منطقی‌تر و مناسب‌تر در امور شرکتی و کسب‌وکار می‌گردد. نویسندگان پیشنهاد سنجش سواد مالی مدیران قبل از به کارگیری آن‌ها را ارائه داده‌اند.

سودرلوند و اریکسون^۲ (۲۰۲۰)، در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر سواد مالی بر تصمیم‌گیری منطقی مالی» به بررسی تفاوت دانشجویان در زمینه سواد مالی و تصمیم‌گیری منطقی آن‌ها پرداخته‌اند. مطالعه نشان داد گروه دانشجویان با سواد مالی بالاتر لزوماً تصمیم‌گیری مالی بهتری را اتخاذ نمی‌کنند. در این مطالعه رابطه سواد مالی و تصمیم‌گیری مالی مورد بررسی قرار گرفته است. بیاستمن و همکاران^۳ (۲۰۲۰)، در پژوهشی تحت عنوان «توسعه‌ی مدلی جهت اندازه‌گیری سواد مالی و اعتبارسنجی آن با استفاده از تحلیلی عاملی» به ارائه ابزاری جهت سنجش و

1. Tuffour et al.
2. Söderlund & Eriksson
3. Baistaman et al.

اندازه‌گیری سواد مالی در میان معلمان مدارس پرداخته‌اند. آن‌ها با استفاده از روش تجزیه و تحلیل فاکتور اکتشافی مفید بودن ابزار اندازه‌گیری را بررسی کرده‌اند. نمونه‌این مطالعه انتخاب تصادفی ۱۰۰ معلم بوده است.

جمع‌بندی از پیشینه تحقیق با نگاه تحلیلی و بیان خلاصه‌های تجربی و نظری و ارائه نوآوری:

اهم عناوین تحقیقات صورت گرفته در خصوص سواد مالی شامل موارد زیر است.

- شناسایی و اولویت‌بندی راهکارهای افزایش سواد مالی

- بررسی تأثیر سواد مالی

- طراحی الگو و ابزار سنجش سواد مالی

- بررسی ارتباط سطح سواد مالی

- سواد مالی و ضرورت سنجش آن

- بررسی وضعیت سواد مالی

- عوامل تعیین‌کننده سواد مالی

با توجه به بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش آشکار می‌شود که سواد مالی دارای پیشینه طولانی بوده و لذا این پژوهش، به شیوه کیفی تلاش می‌کند تا طراحی الگوی سنجش سواد مالی کارکنان اداره کل مالی و ذی‌حسابی فراجا را که تاکنون در سازمان انجام نشده و در سازمان‌های دیگری اگر صورت گرفته بیشتر از منظر تأثیر و یا رابطه با متغیرهای وابسته به آن اشاره شده و این یک خلأ محسوب می‌گردد را شناسایی و در نهایت پیشنهادهای عملی برای آنان ارائه نماید. بدون تردید، در این مسیر، پژوهشگر بر بنیان‌های نظری و تجربی اندیشمندان و پژوهشگران قبلی تکیه می‌کند و از مبانی مرور شده برای شناسایی هرچه دقیق‌تر و علمی‌تر استفاده می‌کند. همچنین این تحقیق در راستای بهبود کارهای مربوط مأموریت‌های ذی‌حسابی فراجا است و همین امر جنبه نوآوری این کار است که تاکنون در هیچ تحقیق دیگری بررسی نشده است. همچنین باید اشاره کرد که در مورد سواد مالی، ادبیات اقتصادی بسیار محدود بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی، از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها، ترکیبی است. در بخش پژوهش کیفی از گراندد تئوری (داده بنیاد) استفاده شد. پس از مشخص شدن مسئله پژوهش و مرور ادبیات پیشین، در گراندد تئوری نخستین قدم برای ورود به میدان تحقیق، نمونه‌گیری است. در گراندد تئوری از نمونه‌گیری نظری استفاده می‌شود و نمونه‌ها در جهت هدف پژوهش انتخاب می‌شوند. در این شیوه تعداد نمونه‌ها از قبل مشخص نیست و افزودن به آن‌ها تا مرحله رسیدن به اشباع نظری ادامه دارد. در روش گراندد تئوری داده‌های گردآوری‌شده در سه مرحله کدگذاری می‌شوند. در طی این سه مرحله و با کدگذاری داده‌ها، به تدریج از دل کدها، مفاهیم؛ از دل مفاهیم، مقوله‌ها؛ و از دل مقوله، نظریه بیرون می‌آید. کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی سه مرحله کدگذاری در گراندد تئوری هستند. در طی این فرآیند پژوهشگر باید اتفاقات و حاشیه‌های پیشرفت کار را در قالب یادداشت‌های یادآورنده برای خود ثبت کند. در آخرین مرحله از کدگذاری، یعنی کدگذاری انتخابی، از میان مقوله‌ها، مقوله محوری انتخاب می‌شود و حول آن نظریه‌ای برآمده از دل تحقیق ارائه می‌شود. سوالات پژوهش به این نحو است: اولین سوال پژوهشگر این بوده است که چگونه می‌توان سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی را اندازه‌گیری و سنجش کرد؟ دومین سوال پژوهشگر این بوده است که چه الگویی برای سنجش میزان سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا تدوین گردد؟ سومین سوال پژوهشگر این بوده است که الگوی فوق از چه ابعاد، مؤلفه و شاخص‌هایی تشکیل شده است؟

در مرحله اول پژوهش، از آنجا که هدف کلی این پژوهش، طراحی مدلی جهت تبیین سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا است و برای این منظور به داده‌های کیفی نیاز است، رویکرد کیفی به‌عنوان گام اول در بررسی موضوع مورد مطالعه انتخاب گردید. در واقع، با توجه به این که سواد مالی یک موضوع جدید بین رشته‌ای است و از منظر مالی و اقتصادی و فرهنگی مبانی نظری کافی شکل نگرفته است، استفاده از روش گراندد تئوری برای بررسی دقیق این پدیده مناسب است که با انجام مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان و متخصصان ذی‌حسابی فراجا صورت گرفته است. در بخش کمی از روش توصیفی - پیمایشی استفاده شد؛ زیرا به بررسی پدیده‌هایی می‌پردازد که به‌صورت طبیعی رخ می‌دهند و در آن‌ها هیچ دست‌کاری آزمایشی صورت نمی‌گیرد. پیمایش،

پژوهشی است توصیفی- تبیینی که بر اساس انتخاب نمونه‌ای تصادفی و معرفی از افراد جامعه پژوهش و پاسخ آن‌ها به یک مجموعه پرسش با استفاده از پرسش‌نامه، از طریق نظرسنجی به مطالعه وضع موجود می‌پردازد. پژوهش حاضر از نظر زمان‌بندی به صورت سریالی بوده و از نظر وزن نیز به گونه‌ای است که روش کیفی نقش پایه‌ای داشته و روش کمی به عنوان نقش مکمل در نظر گرفته می‌شود. روش کار به این صورت بود که ابتدا یک نفر (از بین خبرنگاران سواد مالی در ذی‌حسابی فراجا) جهت مصاحبه انتخاب شده و در ادامه بر اساس معرفی فرد نخست با سایر افراد بعدی مصاحبه انجام شده است. مصاحبه تا جایی ادامه داشته که اندیشه جدیدی حاصل نشده است یعنی در واقع کفایت نظری یا اشباع نظری رخ داده است. لازم به ذکر است که از مصاحبه ۸ به بعد، مقوله جدیدی (کد جدیدی) در مصاحبه‌ها مشاهده نشد اما با این وجود مصاحبه تا نفر ۱۲ ادامه یافته است تا از اشباع کامل نظری اطمینان حاصل شود، به این ترتیب، در مجموع ۱۲ مصاحبه انجام شد.

یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی: اجرای مصاحبه و کدگذاری

ابتدا داده‌های حاصل از متن مصاحبه با ۱۲ نفر بر مبنای رویکرد گراندد تئوری کدگذاری شدند. به این صورت که ابتدا کدگذاری باز انجام شد، سپس از کنار هم قرار دادن کدهای اولیه مفاهیم ساخته شدند و در نهایت، مقوله‌ها نیز از ربط دهی مفاهیم، شکل گرفتند.

کدگذاری باز

نتایج این مرحله شامل شکل‌گیری مفاهیم و مقوله‌های مربوط به آن‌ها در جدول شماره (۱) نشان داده شده است.

جدول ۱. مقولات و مفاهیم استخراج‌شده از مرحله کدگذاری باز

کد محوری (مقولات)	مفاهیم (کدگذاری باز)	نشان‌گرها
سواد مالی	تسلط بر قوانین و مقررات مالی و محاسباتی	A1,B1,C2,D2,F6,H2,I7,J2,L5
	تأمین اعتبار و نظارت بر اجرای آن بر اساس قوانین و مقررات	C3,G1,J1
	تسلط بر راهبری و سازمان‌دهی واحدهای زیرمجموعه	K5,E4,L7
	تسلط بر حسابداری بخش عمومی	A9,B3,C1,H3,J7,K6
اشتغال و فضای کار	سنوات خدمت در واحد مربوطه	A2,D4,E7,L6
	تجربه کار عملی در واحدهای مربوطه	A2,D4,E7,L4
تحصیلات و دانش علمی	گذراندن دوره‌های مرتبط مالی	B10,F2,G8
	رشته تحصیلی مرتبط	F2,L8
مهارت‌های فنی	کنترل درآمدهای قانونی فراجا	D9,E8,F7
	کنترل دریافت‌ها و پرداخت‌های فراجا	B12
	بررسی و ممیزی اسناد هزینه و قراردادها	F3,H1,I8
	تدوین چشم‌انداز و برنامه‌ریزی استراتژیک رسته مالی	F4
	ثبت اسناد حسابداری و تهیه و تنظیم تراز عملکرد فراجا	C9,K7
قوانین و مقررات	تطبیق دریافت‌ها و پرداخت‌ها با قوانین و مقررات مالی	A3,B2,F8
	تهیه و تنظیم دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرای قوانین و مقررات مالی	E6
	نظارت بر اجرای قوانین و مقررات و آئین‌نامه‌ها	L1
محیط و مقررات حاکم بر آن	تصویب قوانین و مقررات و آئین‌نامه‌های اجرایی جدید	I3
	الزام به تطابق با دستورالعمل‌ها و قوانین و مقررات مالی	A3,B2,D10,E9

جدول ۱. مقولات و مفاهیم استخراج‌شده از مرحله کدگذاری باز

کد محوری (مقولات)	مفاهیم (کدگذاری باز)	نشان‌گرها
فناوری‌های نوین	وجود نرم‌افزارهای مختلف	I10
	ایجاد زیرساخت‌های الکترونیکی	E3,I2
	ارائه الکترونیکی اسناد	I1
	کار با سامانه‌های الکترونیکی	I9
	توانایی کار با نرم‌افزارها	B5
ویژگی‌های فردی	وجدان کاری	A6,K1
	تعهد کاری	A6,K1
	عدم اتکا به نظر دیگران و توانایی بررسی دقیق موضوع	F5
	تمایل به تعامل با پرسنل و افراد دارای تجربه و دانش	C10,G9
	کنجکاوی و علاقه به یادگیری	A4,B6
دسترسی و بهره‌برداری از منابع دانش	دریافت مشاوره از کارشناسان در دیوان محاسبات	H5,L2
	مهیا بودن امکانات آموزشی	I4
آشنایی با شرایط اقتصادی کشور و سازمان فراجا	آشنایی با مفاهیم و مفاد بودجه عمومی کشور	B4
	آشنایی با مفاهیم مربوط به بودجه یگان‌های مسلح	B13
داشتن تعاملات درون‌سازمانی	فضای تبادل علم و دانش در محیط کار	A7,I6
	فرهنگ‌سازمانی یادگیرنده	D6
آموزش	ارتقای سطح دوره‌های آموزشی	H9
	انواع بروشور و بولتن‌های آموزشی	B9
	کلاس و دوره‌های آموزشی	B10
	آموزش ضمن خدمت	H6
	آموزش بدو خدمت	H6
	آموزش مستمر کارکنان	C7
	اجرای دوره‌های تخصصی کوتاه‌مدت (عرضی)	F1

جدول ۱. مقولات و مفاهیم استخراج شده از مرحله کدگذاری باز

کد محوری (مقولات)	مفاهیم (کدگذاری باز)	نشان‌گرها
	چرخش کارمند بین واحدهای مختلف	J6
	آموزش جهت کار با انواع نرم افزارها	I5
	آموزش استناد سازی و مستند کردن مدارک	E5
	جانشین پروری	A5
ارزیابی عملکرد	ارائه گزارشات عملکرد	J9
	ارزیابی سواد مالی فرد توسط رئیس بخش مربوطه	J3
	بررسی عملکرد مدیران مالی	J4
	ارزیابی عملکرد قبل از ارتقای پست	J10
	برگزاری آزمون علمی و عملی قبل از به کارگیری	J5
سیستم‌های انگیزشی	ایجاد ساختار سازمانی مناسب جهت پیشرفت شغلی	F9
	ارائه تشویق‌های مادی و غیرمادی	C8,H7
	انطباق مزایا با سایر یگان‌ها	G4
توجه به تخصص و علاقه	تخصصی کردن وظایف شغلی	D11,D13
	تأمین نیروی انسانی مطابق با تخصص‌ها	D11
	الزام سازمان بازرسی فراجا بر استخدام افراد با دانش مالی لازم	G3
	به کارگیری نیروها بر اساس علایق شغلی	D12
انتقال دانش و تجربه	انتقال دانش و تجربه به دیگران	L9
	گردش اطلاعات و انتقال دانش	I6
	انتقال دانش مالی به عاملین ذی‌حسابی در استان‌ها	L2
	اطلاع‌رسانی در خصوص آخرین تغییرات قوانین و مقررات	L10
کاهش تخلفات مالی و حفظ اعتبار سازمان		D5
	توانایی مواجهه و جلوگیری از رویدادهای کلاهبردانه	

جدول ۱. مقولات و مفاهیم استخراج‌شده از مرحله کدگذاری باز

کد محوری (مقولات)	مفاهیم (کدگذاری باز)	نشان‌گرها
	عدم گرفتاری در تخلفات مالی	A10
	عدم تأیید ناآگاهانه مدارک و اسناد مالی	G5
	آشنایی با عواقب تخلفات مالی	E12
	کشف تخلفات	G6
	شفافیت مالی	E11
	حفظ سلامت مالی سازمان	E10,H8
	عدم خدشه وارد شدن به اعتبار سازمان	E1,H4
	افزایش اثربخشی و کارایی در فراجا	B8
کارایی و اثربخشی در واحد مالی و ذی‌حسابی	افزایش بهره‌وری در سازمان	I12
	کمک به عملیاتی شدن هرچه بیشتر اهداف فراجا	G7
	سرعت و عدم اتلاف وقت در امور محوله	J8
	تفکیک هرچه بهتر و دقیق‌تر وظایف	C6,E2
	پاسخ‌گوئی بهتر به نهاد ناظر	A11,C5
	بهبود روش‌ها و فرآیندها	B7,K3
	صرفه‌جویی مالی در فراجا	C4
استفاده مؤثر و بهینه از منابع	صیانت از بیت‌المال	B11
	نداشتن انحرافات در جذب و هزینه‌کرد اعتبارات	D8
	تخصیص بهینه و کارآمد منابع	I11

منبع: یافته‌های تحقیق

کدگذاری محوری

نتایج این مرحله شامل شکل‌گیری مفاهیم مربوط به آن‌ها در جدول شماره (۲) نشان داده شده است.

جدول ۲. کدگذاری محوری اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها

ردیف	مفاهیم (کدگذاری باز)	کد محوری (مقولات)	کد انتخابی
۱	تسلط بر قوانین و مقررات مالی و محاسباتی	سواد مالی	مقوله محوری
۲	تأمین اعتبار و نظارت بر اجرای آن بر اساس قوانین و مقررات		
۳	تسلط بر راهبری و سازمان‌دهی واحدهای زیرمجموعه		
۴	تسلط بر حسابداری بخش عمومی		
۵	سنوات خدمت در واحد مربوطه	اشتغال و فضای کار	شرایط علی
۶	تجربه کار عملی در واحدهای مربوطه		
۷	گذرانیدن دوره‌های مرتبط مالی	تحصیلات و دانش علمی	
۸	رشته تحصیلی مرتبط		
۹	کنترل درآمدهای قانونی فراجا	مهارت‌های فنی و تخصص	
۱۰	کنترل دریافت‌ها و پرداخت‌های فراجا		
۱۱	بررسی و ممیزی اسناد هزینه و قراردادها		
۱۲	تدوین چشم‌انداز و برنامه‌ریزی استراتژیک رسته مالی		
۱۳	ثبت اسناد حسابداری و تهیه و تنظیم تراز عملکرد فراجا	قوانین و مقررات	
۱۴	تطبيق دریافت‌ها و پرداخت‌ها با قوانین و مقررات مالی		
۱۵	تهیه و تنظیم دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرای قوانین و مقررات مالی		
۱۶	نظارت بر اجرای قوانین و مقررات و آئین‌نامه‌ها	محیط و مقررات حاکم بر آن	عوامل مداخله‌گر
۱۷	تصویب قوانین و مقررات و آئین‌نامه‌های اجرایی جدید		
۱۸	الزام به تطابق با دستورالعمل‌ها و قوانین و مقررات مالی		
۱۹	وجود نرم‌افزارهای مختلف	فناوری‌های نوین	عوامل

جدول ۲. کدگذاری محوری اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها

ردیف	مفاهیم (کدگذاری باز)	کد محوری (مقولات)	کد انتخابی
۲۰	ایجاد زیرساخت‌های الکترونیکی		زمینه‌ای
۲۱	ارائه الکترونیکی اسناد		
۲۲	کار با سامانه‌های الکترونیکی		
۲۳	وجدان کاری	ویژگی‌های فردی	
۲۴	تعهدکاری		
۲۵	توانایی کار با نرم‌افزارها		
۲۶	عدم اتکا به نظر دیگران و توانایی بررسی دقیق موضوع		
۲۷	تمایل به تعامل با پرسنل و افراد دارای تجربه و دانش		
۲۸	کنجکاوی و علاقه به یادگیری	دسترسی و بهره‌برداری از منابع دانش	
۲۹	دریافت مشاوره از کارشناسان در دیوان محاسبات		
۳۰	مهیا بودن امکانات آموزشی		
۳۱	آشنایی با مفاهیم و مفاد بودجه عمومی کشور	شرایط اقتصادی کشور و سازمان	
۳۲	آشنایی با مفاهیم مربوط به بودجه یگان‌های مسلح		
۳۳	فضای تبادل علم و دانش در محیط کار	داشتن تعاملات درون‌سازمانی	
۳۴	فرهنگ‌سازمانی یادگیرنده		
۳۵	ارتقای سطح دوره‌های آموزشی	آموزش	راهبردها
۳۶	انواع بروشور و بولتن‌های آموزشی		
۳۷	کلاس و دوره‌های آموزشی		
۳۸	آموزش ضمن خدمت		
۳۹	آموزش بدو خدمت		
۴۰	آموزش مستمر کارکنان		
۴۱	اجرای دوره‌های تخصصی کوتاه‌مدت (عرضی)		
۴۲	چرخش کارمند بین واحدهای مختلف		
۴۳	آموزش جهت کار با انواع نرم‌افزارها		

جدول ۲. کدگذاری محوری اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها

ردیف	مفاهیم (کدگذاری باز)	کد محوری (مقولات)	کد انتخابی
۴۴	آموزش استناد سازی و مستند کردن مدارک		
۴۵	جانشین پروری		
۴۶	ارائه گزارشات عملکرد	ارزیابی عملکرد	
۴۷	ارزیابی سواد مالی فرد توسط رئیس بخش مربوطه		
۴۸	بررسی عملکرد مدیران مالی		
۴۹	ارزیابی عملکرد قبل از ارتقای پست		
۵۰	برگزاری آزمون علمی و عملی قبل از به‌کارگیری		
۵۱	ایجاد ساختار سازمانی مناسب جهت پیشرفت شغلی	سیستم‌های انگیزشی	
۵۲	ارائه‌ی تشویق‌های مادی و غیرمادی		
۵۳	انطباق مزایا با سایر یگان‌ها		
۵۴	تخصصی کردن وظایف شغلی	توجه به تخصص و علاقه	
۵۵	تأمین نیروی انسانی مطابق با تخصص‌ها		
۵۶	الزام سازمان بازرسی فراجا بر استخدام افراد با دانش مالی لازم		
۵۷	به‌کارگیری نیروها بر اساس علایق شغلی		
۵۸	انتقال دانش و تجربه به دیگران	انتقال دانش و تجربه	
۵۹	گردش اطلاعات و انتقال دانش		
۶۰	انتقال دانش مالی به عاملین ذی‌حسابی در استان‌ها		
۶۱	اطلاع‌رسانی در خصوص آخرین تغییرات قوانین و مقررات		
۶۲	توانایی مواجهه و جلوگیری از رویدادهای کلاهبردارانه	کاهش تخلفات مالی و حفظ اعتبار سازمان	پیامدها
۶۳	عدم گرفتاری در تخلفات مالی		
۶۴	عدم تأیید ناآگاهانه مدارک و اسناد مالی		
۶۵	آشنایی با عواقب تخلفات مالی		

جدول ۲. کدگذاری محوری اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها

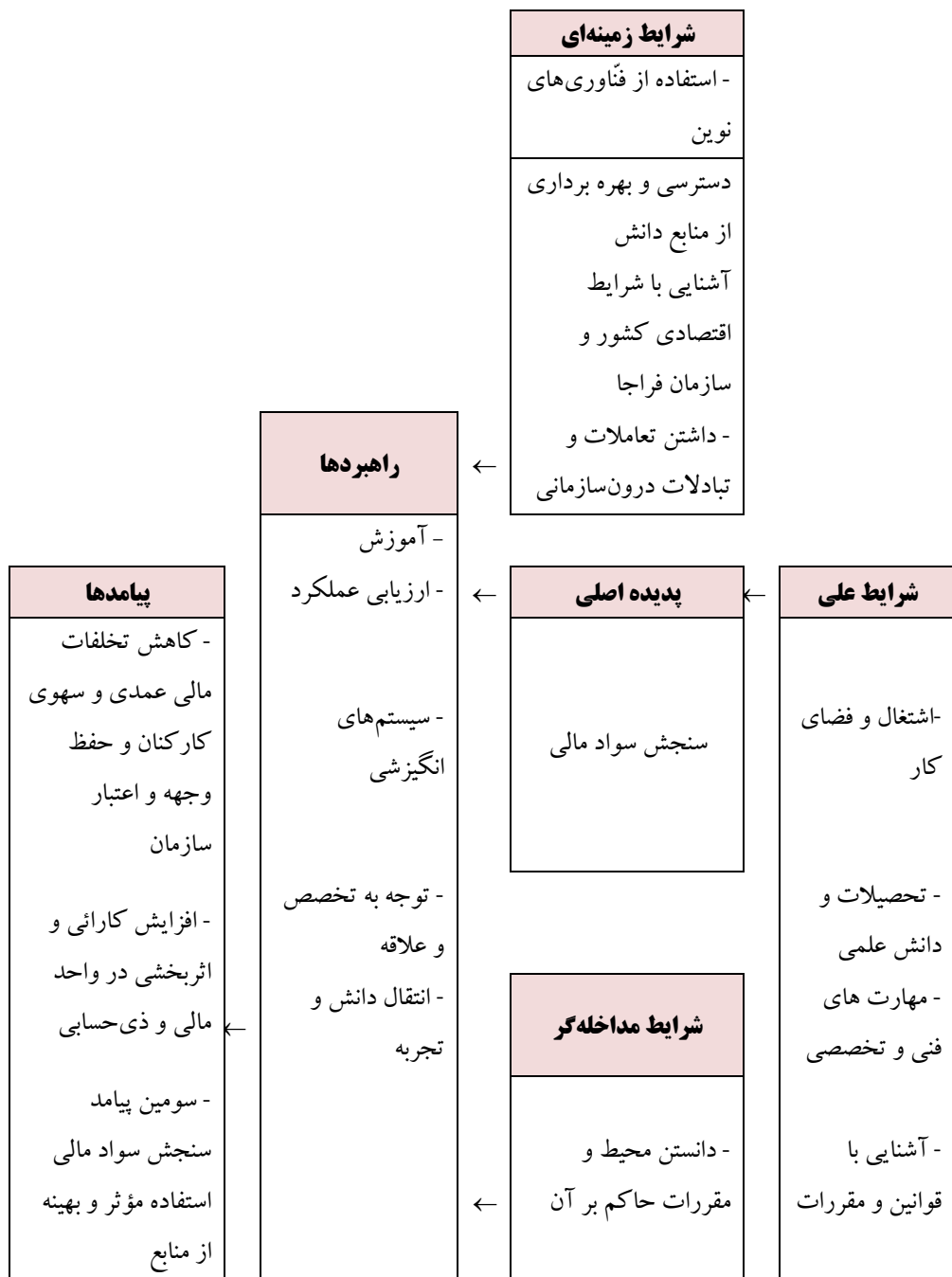
ردیف	مفاهیم (کدگذاری باز)	کد محوری (مقولات)	کد انتخابی
۶۶	کشف تخلفات		
۶۷	شفافیت مالی		
۶۸	حفظ سلامت مالی سازمان		
۶۹	عدم خدشه وارد شدن به اعتبار سازمان		
۷۰	افزایش اثربخشی و کارایی در فراجا	کارایی و اثربخشی در واحد مالی و ذی‌حسابی	
۷۱	افزایش بهره‌وری در سازمان		
۷۲	تخصیص بهینه و کارآمد منابع		
۷۳	کمک به عملیاتی شدن هرچه بیشتر اهداف فراجا		
۷۴	سرعت و عدم اتلاف وقت در امور محوله		
۷۵	تفکیک هرچه بهتر و دقیق‌تر وظایف		
۷۶	پاسخ‌گویی بهتر به نهاد ناظر	استفاده مؤثر و بهینه از منابع	
۷۷	بهبود روش‌ها و فریندها		
۷۸	صرفه‌جویی مالی در فراجا		
۷۹	صیانت از بیت‌المال		
۸۰	نداشتن انحرافات در جذب و هزینه‌کرد اعتبارات		

منبع: یافته‌های تحقیق

کدگذاری انتخابی

نمودار (۱) حاصل تجزیه و تحلیل مجدد داده‌های پژوهش بر اساس مدل پارادایمی است و نتایج کدگذاری انتخابی در این پژوهش را نشان می‌دهد.

- نمودار ۱. عناصر اصلی پارادایم در کدگذاری محوری (منبع: یافته‌های تحقیق)
- بنابراین بر اساس مؤلفه‌های به‌دست‌آمده طی پارادایم کدگذاری محوری و انتخابی، روابط بین آن‌ها را می‌توان در قالب قضایای زیر بیان نمود:
۱. مسائل مربوط به اشتغال و فضای کاری، مسائل مربوط به تحصیلات و دانش علمی، مسائل مربوط به مهارت‌های فنی و تخصصی و همچنین مسائل مربوط به قوانین و مقررات شرایط علی تبیین سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا هستند.
  ۲. استفاده از فناوری‌های نوین، ویژگی‌های فردی، دسترسی و بهره‌برداری از منابع دانش و شرایط اقتصادی کشور و سازمان (فراجا) زمینه خاصی (شرایط زمینه‌ای) را جهت اجرای راهبردهای تبیین سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا فراهم می‌کنند.
  ۳. محیط و مقررات حاکم بر آن به‌عنوان بستری عام (عوامل مداخله‌گر) جهت اجرای راهبردهای تبیین سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا مطرح می‌گردد.
  ۴. ارائه آموزش، ارزیابی عملکرد، ارائه سیستم‌های انگیزشی، توجه به تخصص و علاقه کاری و همچنین فراهم کردن بستری جهت انتقال دانش و تجربه کارکنان از راهبردهای تبیین سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا است.
  ۵. سواد مالی تحت تأثیر شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر و راهبردها، پیامدهای مانند کاهش تخلفات مالی و حفظ اعتبار سازمان، کارایی و اثربخشی در واحد مالی و ذی‌حسابی و استفاده مؤثر و بهینه از منابع را به دنبال دارد.

تجزیه و تحلیل داده‌های کمی

بر مبنای الگوی پارادایمی استخراج‌شده از تحلیل داده‌های کیفی و عوامل حاصل از تحلیل عاملی مرتبه اول، مدل فرضی طراحی شد و روابط مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرها مشخص شد. بر اساس مدل مفهومی به‌دست‌آمده از مرحله کیفی پژوهش، هریک از سازه‌های برون‌زا و درون‌زای مدل با توجه به نتایج تحلیل عاملی به‌عنوان متغیرهای مشاهده‌شده در مدل فرضی پژوهش آمده‌اند. این مدل با استفاده از مدل معادلات ساختاری آزمون شد. در نهایت مدل زیر به دلیل انطباق آن با

یافته‌های حاصل از تحلیل کیفی؛ مدل اولیه و مدل فرضی، رضایت‌بخش بودن شاخص‌های برازش مدل و معنی‌دار بودن برآوردهای آماری آن، برای ارائه داده‌ها در نظر گرفته و در جداول (۳) و (۴) آورده شده است.

جدول ۳. تحلیل ضرایب مسیر از متغیرهای مستقل به وابسته

P Values	آماره t	انحراف معیار	ضریب مسیر	
۰	۶۳/۰۶۳	۰/۰۱۵	۰/۹۵۱	شرایط علی ← سواد مالی
۰/۰۱۳	۲/۴۸۸	۰/۱۳۳	۰/۳۳	سواد مالی ← راهبردها
۰	۹/۳۳۹	۰/۰۶۳	۰/۵۸۶	شرایط زمینه‌ای ← راهبردها
۰	۳/۹۱۸	۰/۰۸۹	۰/۳۵	شرایط مداخله‌گر ← راهبردها
۰	۴۷/۰۷	۰/۰۰۲	۰/۹۸۵	راهبردها ← پیامدها

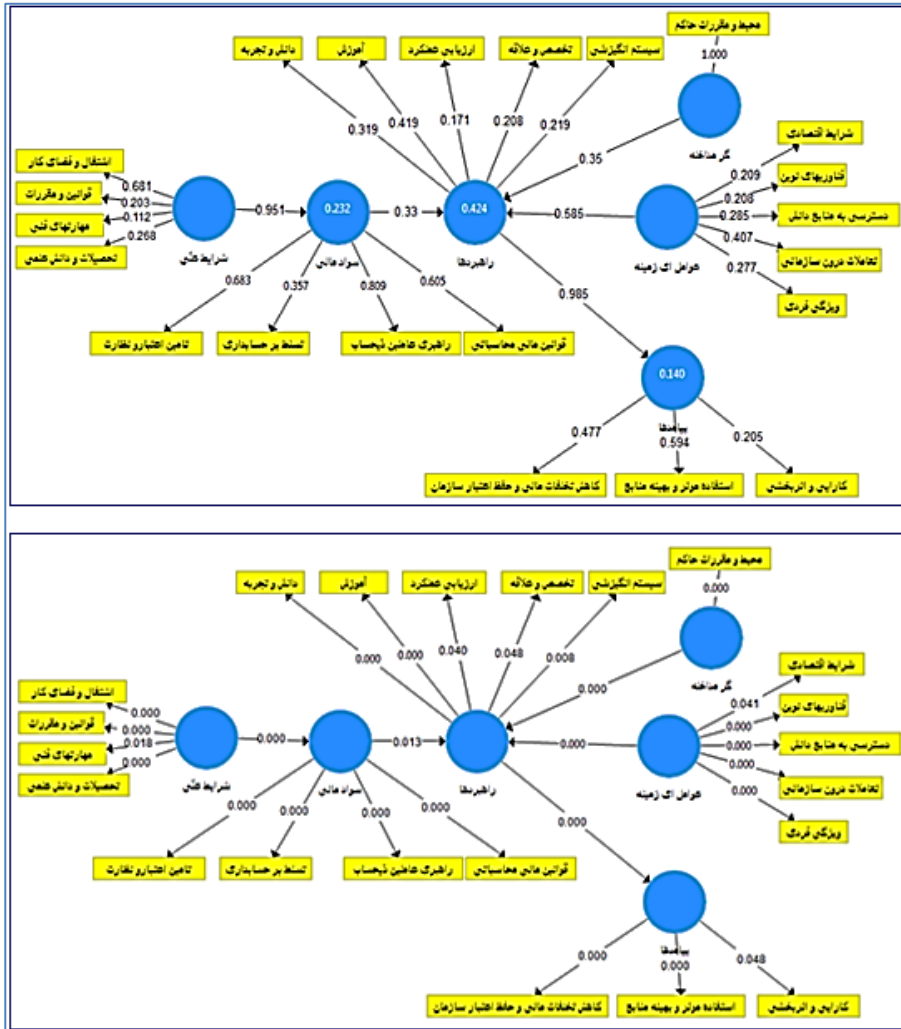
منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۴. نتایج آزمون خوبی برازش متغیرهای اصلی مدل مفهومی

وضعیت	P-VALUE	Q ²	R ²	متغیر درون‌زا (وابسته)
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۶۰۴	۰/۹۰۳	سواد مالی
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۴۱۸	۰/۹۵۱	راهبردها
تأیید	۰/۰۰۰	۰/۴۳۴	۰/۹۶۹	پیامدها

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به معنی‌دار بودن ضرایب مسیر از لحاظ آماری می‌توان به این نتیجه رسید که نوع ارتباط تمامی سازه‌های مدل مفهومی (شرایط علی، سواد مالی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها) به گونه‌ای مرتبط و قابل اتکا بیان گردیده است. همچنین با توجه به مناسب بودن آماره‌های Q² و R² می‌توان قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مدل را مطلوب ارزیابی کرد. در نمودار (۲) نحوه‌ی ارتباط سازه‌های مدل و همچنین ضرایب مسیر و معنی‌داری ضرایب رسم گردیده است.

نمودار ۲. الگوی نهایی سنجش سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا (بار عاملی مؤلفه‌ها و ضرایب مسیر)

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف مطالعه‌ی حاضر، طراحی الگوی سنجش سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا می‌باشد. از این رو، ابتدا مدل‌های سنجش سواد مالی موجود و پژوهش‌های انجام شده در این عرصه مورد

بررسی قرار گرفتند. سپس با مصاحبه از مدیران ارشد ذیحسابی فراجا نگرشی جامع در خصوص شرایط موجود و مطلوب مبتنی بر سنجش سواد مالی به عنوان پارادایم غالب، شکل گرفت. اولین سوال پژوهشگر این بوده است که چگونه می‌توان سواد مالی کارکنان ذیحسابی را اندازه‌گیری و سنجش کرد؟ با توجه مرور ادبیات پژوهش، منتج به شناسایی شکاف‌های نظری گردید که گویای ضرورت توجه به سنجش سواد مالی کارکنان ذیحسابی فراجا است. لذا با استفاده از تئوری داده بنیاد و بر اساس مدل پارادایمی استراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۸) الگویی تدوین گردید. این الگویی می‌تواند برای پیشبرد اهداف ذیحسابی فراجا و یا حتی ذیحسابی سایر دستگاه‌های لشکری و کشوری نیز کاربردی و عملیاتی باشد.

دومین سوال پژوهشگر این بوده است که چه الگویی برای سنجش میزان سواد مالی کارکنان ذیحسابی فراجا تدوین گردد؟ یافته‌های تحقیق منتج به تدوین الگویی با عنوان الگوی سنجش سواد مالی در ذیحسابی فراجا گردید. الگوی به دست آمده با درصد بسیار بالایی با اسناد راهبردی و آیین‌نامه‌های ذیحسابی فراجا مشترک و همسو می‌باشد به نحوی که نتایج یافته‌های این تحقیق و اسناد راهبردی بر اساس مدل ارزیابی متوازن (در چهار لایه) تدوین گردیده است.

سومین سوال پژوهشگر این بوده است که الگوی فوق از چه ابعاد، مؤلفه و شاخص‌هایی تشکیل شده است؟ شرایط علی الگوی سنجش میزان سواد مالی کارکنان ذیحسابی فراجا شامل اشتغال و فضای کار؛ تحصیلات و دانش علمی؛ مهارت‌های فنی و تخصصی و آشنایی با قوانین و مقررات شناسایی شدند. به بیان دیگر، کارمندان ذیحسابی از طریق گذراندن دوران تحصیلی و علمی مرتبط و همچنین قرارگیری مستقیم در محیط کاری مرتبط با امور مالی و انجام وظایف خاص مرتبط با این واحد (کنترل دریافت‌ها و پرداخت‌های قانونی، بررسی و ممیزی اسناد، ثبت اسناد حسابداری و تهیه گزارش‌های مالی و...) سواد مالی را می‌آموزند. دانش علمی و مهارت‌های فنی و تخصصی و نیز کلیه وظایف اجرایی و عملیاتی کارکنان در واحد ذیحسابی باید بر اساس قوانین و مقررات مالی و محاسباتی باشد. آشنایی با قوانین و مقررات توسط کارکنان از مهمترین و اصلی‌ترین موارد سنجش سواد مالی می‌باشد زیرا اجرای تمامی امور مالی می‌بایست مطابق با آنها باشد.

1. Strauss & Corbin

برای عوامل زمینه‌ای الگوی سنجش میزان سواد مالی کارکنان ذی‌حسابی فراجا، استفاده از فناوری‌های نوین، دسترسی و بهره‌برداری از منابع دانش، آشنایی با شرایط اقتصادی کشور و سازمان فراجا، داشتن تعاملات و تبادلات درون‌سازمانی شناسایی شده است. اصطلاح فن‌آوری نوین را می‌توان به پیشرفت‌های انجام شده و نوآوری‌های ارائه شده در حوزه‌های مختلف فناوری اطلاق کرد. در دنیای امروز، تکنولوژی با شتاب فزاینده‌ای در حال تغییر و تحول است. برای همراه بودن با چنین روند پرسرعتی، باید تکنولوژی روز را پیوسته شناسایی کرده و در یادگیری آن بکوشیم. به این ترتیب، قادر خواهیم بود همگام با تغییر و تحولات اطراف خویش گام برداشته و از امکانات پیش روی خود بهره‌بریم. لذا استفاده از فناوری‌های نوین یکی از موارد سنجش سواد کارکنان می‌باشد. دسترسی و بهره‌برداری از منابع دانش رویکرد نظام‌مند یافتن، درک و استفاده از دانش برای دستیابی به اهداف سازمانی است و از طریق کاهش زمان و هزینه‌ی آزمایش و خطا یا تکرار، ایجاد ارزش می‌کند. آشنایی با شرایط اقتصادی کشور و سازمان توسط کارکنان به عنوان سنجش سواد مالی سبب می‌گردد تا درک شود که چگونه می‌توان منابع محدود را به بهترین شکل به کار گرفت تا نیازهای نامحدود انسان‌ها را برآورده کرد و همچنین کمک می‌کند تا تصمیمات بهتر و منطقی‌تر در مورد منابع محدود خود گرفته شود. افراد در محیط کاری می‌بایست دارای تعاملات و تبادلات درون‌سازمانی باشد و اطلاعات خود را به طور موثر به اشتراک بگذارند. تعامل سازمانی زمانی رخ می‌دهد که کارکنان برای دستیابی به اهداف مشترک از طرف سازمان خود با یکدیگر همکاری می‌کنند. لذا داشتن تعاملات و تبادلات درون‌سازمانی از موارد سنجش سواد مالی کارکنان می‌باشد.

عوامل مداخله‌گر شناسایی شده در این مدل، دانستن محیط و مقررات حاکم بر آن است. البته باید خاطر نشان کرد که الزام به تطابق کلیه تراکنش‌ها و دادوستدهای واحد مالی و ذی‌حسابی با قوانین و مقررات مالی و محاسباتی و همچنین تصویب قوانین و مقررات و آئین‌نامه‌های اجرایی جدید، می‌توانند بر راهبردها و رفتارهای مالی کارمندان اثرگذار باشند، این عوامل به عنوان عوامل مداخله‌گر شناسایی شدند.

راهبرد از موضوع‌های دیگری است که در این پژوهش شناسایی شد. راهبردها شامل آموزش، ارزیابی عملکرد، سیستم‌های انگیزشی، توجه به تخصص و علاقه، انتقال دانش و تجربه می‌باشند.

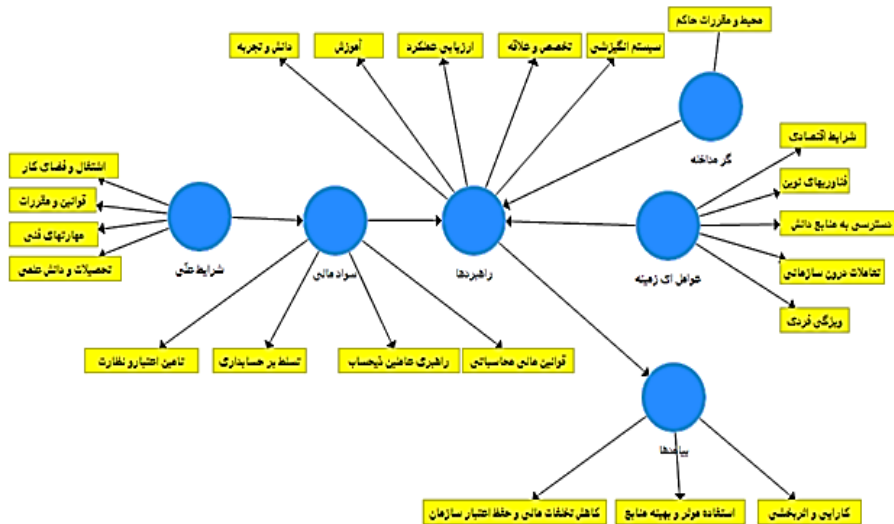
برای آنکه کارکنان با وظایف و مسئولیتهای شغلی محوله و نحوه انجام آنها آشنا شوند آموزش عملی حین انجام کار یکی از متداولترین روشهای آموزش شغلی است و سبب توانمندسازی آنان می‌گردد لذا داشتن آموزش حین خدمت برای کارکنان سبب در نظر گرفتن آن به عنوان شاخص سنجش سواد کارکنان می‌گردد. ارزیابی عملکرد به سنجش نسبی عملکرد انسانی در رابطه با نحوه انجام کار مشخص در یک دوره زمانی معین، در مقایسه با استاندارد انجام کار اطلاق می‌گردد. لذا دانستن شاخص‌های ارزیابی عملکرد توسط کارکنان سبب اجرای ماموریت‌های سازمانی مطابق با استانداردها می‌گردد و این امر از موارد سنجش سواد کارکنان می‌باشد. انگیزش افراد در سازمان باید به گونه‌ای باشد که سازمان را به کارایی و اثر بخشی بالا برساند. کارمندی که از او به خوبی تقدیر می‌شود، احساس باارزش بودن در سازمانی که در آن کار می‌کند، به او دست می‌دهد لذا این مورد باعث می‌گردد تا فرد نسبت به ماموریت‌ها، اهداف و برنامه‌های سازمان آشنا شده و در آن راستا گام بردارد و لذا این موضوع نیز یکی از موارد سنجش سواد کارکنان است. بیشتر کارکنان دوست دارند تخصص و علاقه و موفقیت در کار را کنار هم داشته باشند. اگر یک مثلث را در نظر بگیریم، علاقه یک ضلع و دو ضلع دیگر، ارزش‌ها و زمینه‌های مهارت هستند که سبب می‌شوند علاقه و موفقیت در کار با هم حاصل شود و لذا این مورد نیز از موارد دیگر سنجش سواد کارکنان می‌باشد. تجربیات هر فرد، بالاتر از هر دانشی است که می‌توان در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی به دست آورد. تجربیات در حقیقت، میزان کارآمدی هر طرز فکر را سنجیده‌اند و در قالب یک دانش جدید به دست آمده‌اند. درست در این زمان است که نیاز به یک فرد باتجربه داریم. کسی که بتواند کم و کاستی‌های واقعی‌مان را به ما گوشزد کند تا در مسیر درست قرار بگیریم لذا توانایی انتقال دانش و تجربه از موارد سنجش سواد مالی کارکنان می‌باشد.

با این وجود پیامدهای مثبتی که سنجش سواد مالی کارکنان و مدیران دارد در سه دسته قرار می‌گیرد. اولین پیامد مثبت کاهش تخلفات مالی عمدی و سهوی کارکنان و حفظ وجهه و اعتبار سازمان است. زیرا ذی‌حسابی فراجا به منظور حصول اطمینان از اجرای صحیح و به موقع فرآیندهای وصول و ایصال درآمدها، تامین به موقع اعتبارات، دریافت و پرداخت، صحت و سلامت انجام هزینه‌ها و معاملات، شفافیت مالی و پاسخ‌گویی به موقع به دستگاه‌های نظارتی و ارتقاء انضباط

مالی و پیشگیری از تخلفات و جرایم مالی در راستای صیانت از کارکنان و حفظ حقوق بیت‌المال ایفای نقش می‌نماید. اداره کل مالی و ذیحسابی فراجا با اعمال نظارت مالی بر مخارج سرویس‌های هزینه‌کننده، صدور به‌موقع ابلاغیه و سیاست‌های سازمانی، آسیب‌شناسی تخلفات و جرایم مالی و اتخاذ تدابیر پیشگیرانه سبب کاهش تخلفات و جرایم مالی در فراجا می‌گردد. دومین پیامد افزایش کارایی و اثربخشی در واحد مالی و ذی‌حسابی است. سنجش سواد مالی منجر به افزایش سرعت در اجرای وظایف و تخصیص بهینه و حتی تفکیک دقیق وظایف خواهد شد که نتیجه‌ی تمام این موارد افزایش نسبت ستاده به داده خواهد شد و کارایی را افزایش خواهد داد. همچنین عملیاتی شدن اهداف از پیش تعیین شده را در پی خواهد داشت که به معنی افزایش اثربخشی است. سومین پیامد سنجش سواد مالی استفاده مؤثر و بهینه از منابع خواهد بود. سنجش سواد مالی کارمندان منجر به افزایش حساسیت آن‌ها نسبت به داده‌های اقتصادی و بودجه سازمان و منابع در دسترس و مخارج خواهد شد که در نتیجه از هدر رفت هرگونه منابع جلوگیری خواهند کرد و علاوه بر صیانت از بیت‌المال، از هرگونه انحرافات جذب منابع و یا هزینه کرد آن‌ها نیز جلوگیری خواهند کرد.

کارمندان ذی‌حسابی مانند سایر مدیران و کارمندان واحدهای اقتصادی باید صلاحیت‌های لازم برای اداره واحد مربوطه را داشته باشند و عملیاتی شدن اهداف فراجا و اداره کل مالی و ذی‌حسابی را در شرایط پیچیده اقتصادی و اجتماعی تضمین کنند. از شرایط همچون وجود در کنار این عوامل مهارت‌ها و توانایی‌های فردی خود کارکنان و مدیران نیز در شکل‌گیری و کسب سواد مالی مؤثر است. برای پرورش سواد مالی کارکنان از نظر قابلیت‌ها و توانایی‌های مالی می‌توان از راهبردهایی همچون ارائه آموزش، ارائه سیستم‌های ارزیابی عملکرد، ارائه سیستم‌های انگیزشی، توجه به تخصص و علائق شغلی کارمندان و همچنین انتقال دانش و تجربه سواد مالی متناسب با شرایط زمانی و هزینه‌ای استفاده کرد. با توجه به موارد فوق‌الگویی سواد مالی کارکنان واحد مالی و ذی‌حسابی فراجا در نمودار (۳) ارائه شده است.

نمودار ۳. الگوی سواد مالی کارکنان واحد مالی و ذی‌حسابی فراجا

منبع: یافته‌های تحقیق

چهارمین سوال پژوهشگر این بوده است که میزان اعتبار و اعتماد الگوی فوق به چه میزان خواهد بود؟ بر اساس آزمون‌های انجام گرفته و همچنین اعداد و ارقام مربوط به به جدول شماره ۶ و همچنین با توجه به مناسب بودن آماره‌های Q^2 و R^2 میتوان قدرت پیش‌بینی کنندگی (اعتبار) مدل را مطلوب ارزیابی کرد.

در یک جمع‌بندی کلی از مشاهدات به‌عمل آمده و با توجه به اینکه الگوی پیشنهادی در این پژوهش برخواسته از تحلیل محتوای مصاحبه با ذی‌حسابی دستگاه مورد مطالعه بوده و با روش‌های دقیق علمی نیز به تأیید رسیده، لذا برای ایجاد سواد مالی در فراجا و یا سایر دستگاه‌های اجرایی پیشنهاداتی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

- ۱- کارکنان مالی بایستی در چارچوب وظایف مقرر به‌نحو مناسبی آموزش دیده و توجیه شوند تا ضمن ارتقاء کارایی و اثربخشی فعالیت‌های آنان از آسیب‌های شغلی احتمالی مصون باشند.
- ۲- فراهم نمودن شرایط ادامه تحصیل کارکنان امور مالی فراجا متناسب با فرایند ارتقای شغلی سازمانی.
- ۳- تهیه بسته‌های آموزشی، برگزاری جلسات توجیهی و کارگاه‌های آموزشی ویژه مسئولین و کارکنان مالی و آگاه‌سازی عواقب و پیامدهای تخلفات و جرایم مالی با هدف عبرت‌آموزی

- ۴- ارتقاء مهارت های فنی و تخصصی برای کارکنان امور مالی فراجا؛
- ۵- استقرار مدیریت دانش در خصوص قوانین و مقررات مالی؛
- ۶- انجام ماموریت‌های مالی و نظارت بر انجام معاملات به صورت کارا و اثربخش با بهره‌برداری بهینه از فناوری‌های نوین گزارش‌گری (سامانه سناما، سمداد، سنا و سامانه جامع مالی)؛ پس از اخذ مجوزهای لازم از مبادی مربوطه؛
- ۷- آشنا کارکنان امور مالی نسبت شرایط اقتصادی کشور به منظور تصمیم‌گیری بهتر و منطقی‌تر در خصوص تخصیص، تامین و جذب منابع اعتباری محدود؛
- ۸- داشتن هماهنگی و تعامل سازنده با ذینفعان امور مالی فراجا به منظور تحقق اهداف سازمانی و حل چالش‌ها و مشکلات ماموریت‌های مالی سازمان؛
- ۹- آشنا کارکنان مالی نسبت به عوامل محیطی تاثیرگذار بر اجرای ماموریت‌ها، انجام وظایف و نقش‌های واگذاری به ذیحسابی فراجا از قبیل قوانین و مقررات مالی؛ اعتبار مصوب سازمان؛ سایر منابع؛ کسری بودجه؛ موافقتنامه‌ها؛ ضوابط اجرایی بودجه فراجا؛ قوانین برنامه‌های توسعه؛ خلاءهای قوانین و مقررات؛ کنترل‌های داخلی مالی؛ نظام بودجه‌ریزی عملیاتی و تشکلات حرفه‌ای؛
- ۱۰- ایجاد روش یکسان ارزیابی عملکرد کارکنان به منظور سنجش و اثرگذاری کمی و کیفی عملکرد؛
- ۱۱- افزایش طرح‌های انگیزشی برای کارکنان امور مالی؛
- ۱۲- ذیحسابی فراجا بایستی با اجرای صحیح مقررات مالی وضع شده؛ اجرای صحیح دستورالعمل‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی؛ نظارت مالی صحیح و به موقع از انحرافات و هدر رفت منابع مالی در بودجه سازمان ممانعت نماید.
- ۱۳- با پیشرفت تکنولوژی و سرعت گرفتن ارائه خدمات مالی در بستر فناوری‌های نوین پیشنهاد می‌گردد به آموزش‌های مالی همراه با نرم‌افزارهای مربوطه بهای بیشتری داده شود و تا حد امکان عملیات واحد مالی و ذی‌حسابی به صورت الکترونیکی انجام گردد به گونه‌ای که عدم تطابق تراکنش‌های انجام شده با قوانین و مقررات مالی و یا اشتباهات عمدی و یا سهوی را به حداقل ممکن برساند.

فهرست منابع

- Adomako, S., Danso, A., & Ofori Damoah, J. (2016). The moderating influence of financial literacy on the relationship between access to finance and firm growth in Ghana. *Venture Capital*, 18(1), 43-61. doi:<https://doi.org/10.1080/13691066.2015.1079952>
- Agarwal, S., Amromin, G., Ben-David, I., Chomsisengphet, S., & Evanoff, D. D. (2015). Financial literacy and financial planning: Evidence from India. *Journal of Housing Economics*, 27, 4-21. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jhe.2015.02.003>
- Akbari, A., Khodamipour, A., & Pourheidari, O. (2024). Investigating the impact of the factors under the control of the auditors of the Supreme Audit Court on reducing Financial Violations of the Iranian Public Sector Organizations. *Budget and Finance Strategic Research*, 5(1), 11-29. doi:<https://doi.org/20.1001.1.27171809.1403.5.1.1.8>
- Baistaman, J., Awang, Z., Afthanorhan, A., & Rahim, M. Z. A. (2020). Developing and validating the measurement model for financial literacy construct using confirmatory factor analysis. *Humanities and Social Science Review*, 8(2), 413-422. doi:<https://doi.org/10.18510/hssr.2020.8247>
- Borzoian Shirvan, S., Norouzi Elmi, A., & Taheri, M. (2022). Designing a model and tool for measuring the literacy of primary school principals: Grounded theory. *Journal of Educational Sciences*, 29(1), 123-142. doi:<https://doi.org/10.22055/edus.2021.37220.3219>
- Buchdadi, A. D., Sholeha, A., & Ahmad, G. N. (2020). The influence of financial literacy on SMEs performance through access to finance and financial risk attitude as mediation variables. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 24(5), 1-15. doi:<https://www.abacademies.org/articles/The-Influence-of-Financial-Literacy-on-Smes-Performance-Through-Access-1528-2635-24-5-595.pdf>
- Fatoki, O. (2021). Access to finance and performance of small firms in South Africa: The moderating effect of financial literacy. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 18(9), 1-10. doi:<https://doi.org/10.37394/23207.2021.18.9>
- Goyal, K., & Kumar, S. (2021). Financial literacy: A systematic review and bibliometric analysis. *International Journal of Consumer Studies*, 45(1), 80-105. doi:<https://doi.org/10.1111/ijcs.12605>
- Halilovic, S., Zaimovic, A., Berilo, A. A., & Zaimovic, T. (2019). Financial literacy assessment in Bosnia and Herzegovina. *Procedia Computer Science*, 158, 836-843. doi:<https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.09.121>
- Hopson, L. M., Schiller, K. S., & Lawson, H. A. (2014). Exploring linkages between school climate, behavioral norms, social supports, and academic success. *Social Work Research*, 38(4), 197-209. doi:<https://doi.org/10.1093/swr/svu017>
- Jana, D., Sinha, A., & Gupta, A. (2024). Determinants of financial literacy and use of financial services: an empirical study amongst the Unorganized sector workers in Indian scenario. *Interdisciplinary Journal of Management Studies (Formerly known as Iranian Journal of Management Studies)*, 12(4), 657-675. doi:<https://doi.org/10.22059/IJMS.2019.268945.673392>
- Kazempour dizaji, F., khanmohammadi, m., & Moeinuddin, M. (2020). Developing the Financial Literacy Education Model in Iran using the Grounded Theory Approach. *43, 11*, 151-179. doi:<https://doi.org/20.1001.1.22519165.1399.11.43.7.0>
- Kumar, P., Pillai, R., Kumar, N., & Tabash, M. I. (2023). The interplay of skills, digital financial literacy, capability, and autonomy in financial decision making and well-being. *Borsa Istanbul Review*, 23(1), 169-183. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.09.012>

- Lechner, C., & Gudmundsson, S. V. (2014). Entrepreneurial orientation, firm strategy and small firm performance. *International Small Business Journal*, 32(1), 36-60. doi:<https://doi.org/10.1177/0266242612455034>
- Lopus, J. S., Amidjono, D. S., & Grimes, P. W. (2019). Improving financial literacy of the poor and vulnerable in Indonesia: An empirical analysis. *International Review of Economics Education*, 32, 100168. doi:<https://doi.org/10.1016/j.iree.2019.100168>
- Lu, Z., Li, H., & Wu, J. (2024). Exploring the impact of financial literacy on predicting credit default among farmers: An analysis using a hybrid machine learning model. *Borsa Istanbul Review*. doi:<https://doi.org/10.1016/j.bir.2024.01.006>
- Lusardi, A. (2015). Financial literacy: Do people know the ABCs of finance? *Public understanding of science*, 24(3), 260-271. doi:<https://doi.org/10.1177/0963662514564516>
- Miswanto, M., Tarigan, S., Wardhani, S., Khuan, H., Rahmadyanti, E., Jumintono, J., . . . Machmud, M. (2024). Investigating the influence of financial literacy and supply chain management on the financial performance and sustainability of SMEs. *Uncertain Supply Chain Management*, 12(1), 407-416. doi:<https://doi.org/10.5267/j.uscm.2023.12.008>
- Mortazaniya, H., & Vojudi Nobakht, A. (2020). Providing a Performance Evaluation Model for Public Sector Financial Managers. *Scientific Journal of Budget and Finance Strategic Research*, 1(1), 147-174. doi:<https://doi.org/20.1001.1.27171809.1399.1.1.6.5>
- Roshandel, A., Amiri, A., & Toghiani, M. (2018). Financial literacy and Necessity of its Measurement in the New Educational System: Case Study Shahreza City. *New Educational Approaches*, 13(1), 67-86. doi:<https://doi.org/10.22108/NEA.2018.103011.1059>
- Shahrestani, S., Yazdani, F., & Mahmoudi Maymand, M. (2023). Investigating the impact of financial literacy, financial stress and financial self-efficacy on financial health. *Journal of Accounting and Management Vision*, 6(82), 78-93. https://www.jamv.ir/article_179974.html?lang=en.
- Söderlund, A., & Eriksson, J. (2020). Financial Literacy & Rational Financial Decision Making: a study of university students in Sweden. In (pp. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1447966>).
- Solgi, M., & Abedini Chijan, H. (2023). Investigating the Effectiveness of Specialized Budget Supervision in the Control and Supervision System from the Viewpoint of Stakeholders (General Managers). *Scientific Journal of Budget and Finance Strategic Research*, 4(4), 118-146. doi:<https://doi.org/20.1001.1.27171809.1402.4.4.5.1>
- Suresh, G. (2024). Impact of financial literacy and behavioural biases on investment decision-making. *FIIIB Business Review*, 13(1), 72-86. doi:<https://doi.org/10.1177/23197145211035481>
- Tajmir Riyahi, H., & Hedayat Zadeh, S. (2024). Identifying and prioritizing strategies to improve financial literacy in the capital market. *Scientific Journal of Budget and Finance Strategic Research*, 4(1), 61-85. doi:<https://doi.org/20.1001.1.27171809.1402.4.1.3.3>
- Tuffour, J. K., Amoako, A. A., & Amartey, E. O. (2022). Assessing the effect of financial literacy among managers on the performance of small-scale enterprises. *Global Business Review*, 23(5), 1200-1217. doi:<https://doi.org/10.1177/0972150919899753>
- Yang, S., Ishtiaq, M., & Anwar, M. (2018). Enterprise risk management practices and firm performance, the mediating role of competitive advantage and the moderating role of financial literacy. *Journal of Risk and Financial Management*, 11(3), 35. doi:<https://doi.org/10.3390/jrfm11030035>
- Ye, J., & Kulathunga, K. (2019). How does financial literacy promote sustainability in SMEs? A developing country perspective. *Sustainability*, 11(10), 1-21. doi:<https://doi.org/10.3390/su11102990>